

ISTORIE

Yu Hua s-a născut în 1960 în orașul Hangzhou, din provincia Zhejiang, într-o familie de medici. Vreme de cinci ani a fost dentist, profesie pe care a abandonat-o în favoarea scriuturii. Copilăria lui a fost puternic marcată de Revoluția Culturală, fapt ce a lăsat urme profunde și asupra scriuturii sale. A debutat în 1984 cu o povestire și s-a impus rapid printre cei mai apreciați autori de proză scurtă ai generației lui. La începutul anilor '90, Yu Hua a renunțat treptat la experimentalismul inițial și s-a consacrat romanului, publicând *Strigăte în ploaie* (*Zai xiyu zhong huhan*, 1991), *În viață* (*Huozhe*, 1993; Humanitas Fiction, 2016), *Cronica unui negustor de sânge* (*Xu Sanguan mai xue ji*, 1995; Humanitas Fiction, 2017), *Frații* (*Xiongdi*, 2008), *A șaptea zi* (*Di qi tian*, 2013). Pe lângă romane, i-au apărut șase volume de povestiri și cinci volume de eseuri, între care se remarcă *China în zece cuvinte* (*Shi ge cihui li de Zhongguo*, 2011; Humanitas, 2018). Romanele *În viață* și *Cronica unui negustor de sânge* au fost incluse pe lista celor mai influente cărți ale ultimelor trei decenii în China.

Yu Hua este primul scriitor chinez căruia i s-a decernat James Joyce Award (2002). Mai multe premii, titluri și distincții naționale și internaționale i-au fost acordate de-a lungul timpului: Premio Grinzane Cavour (1998), Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres (2004), Barnes & Noble Discover Great New Writers Award (2004), Premiul pentru contribuții deosebite în domeniul cărții (China, 2005), Prix Courier International du Meilleur livre étranger (2008).

Cărțile lui au fost traduse în peste treizeci de limbi.

YU HUA

MÂNIA LUI MAO

China de astăzi văzută
prin ochii unui scriitor

Traducere din chineză și note de
MUGUR ZLOTEA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Nota traducătorului</i>	7
Diversele fațete ale cenzurii	9
Cărți pentru săraci	14
Mânia lui Mao	19
Le-am arătat noi!	23
Putere și aroganță	27
Sunt un înfractor	31
Petiții, stabilitate și lege	35
Când aerul pe care-l respiri te trimite la doctor	41
Patriotismul deturnat	46
Moara zvonurilor pe internet	51
Ne cerem scuze, mesajul a fost deja șters	56
Istoria absurdă a luptei de clasă.	60
Apariția și dispariția Revoluției Culturale	64
Economia autorităților lacome	69
Lipsă de încredere	74
Ai văzut vreodată un buletin de vot?	78
Vreau să mă mărit cu unul care n-are acțiuni.	82
Despre dragoni și revoluție	88

6 MÂNIA LUI MAO

35 mai	93
Toamna chineză nu este o Primăvară Arabă	99
Doi pași înainte, unul înapoi	104
Amintiri despre ziua națională	108
Jurnalul celor șapte zile	113
Cele trei Americi	120
Cum am simțit schimbările Chinei	131
Patru destine în patru decenii de reformă	147

Nota traducătorului

Acest volum cuprinde 26 de texte scrise de Yu Hua între 1999 și 2018, cu scopul de a surprinde rapiditatea și profunzimea schimbărilor prin care trece China în noul mileniu și de a reflecta asupra acestora. Cu toate că temele abordate sunt uneori puțin cunoscute cititorului occidental, Yu Hua reușește să redea, limpede și cu umor, toate detaliile necesare pentru o bună înțelegere a complexității societății chineze aflate într-o continuă transformare.

Aceste texte sunt grupate astfel într-un volum pentru prima dată. Unele dintre ele au fost traduse în engleză, italiană, franceză, japoneză etc. și, de-a lungul timpului, au fost publicate în *The New York Times* („Diversele fațete ale cenzurii“, „Cărți pentru săraci“, „Mânia lui Mao“, „Le-am arătat noi!“, „Putere și aroganță“, „Sunt un infractor“, „Petiții, stabilitate și lege“, „Când aerul pe care îl respiri te trimite la doctor“, „Patriotismul deturnat“, „Moara zvonurilor pe internet“, „Ne cerem scuze, mesajul a fost deja șters“, „Istoria absurdă a luptei de clasă“, „Apariția și dispariția Revoluției Culturale“, „Economia autorităților lacome“, „Lipsă de încredere“, „Ai văzut vreodată un buletin de vot?“, „Vreau să mă mărit cu unul care nu are acțiuni“), *International Herald Tribune* („Despre dragoni și revoluție“, „35 mai“), *Los Angeles Times* („Toamna chineză nu este o Primăvară Arabă“), *Time*

(„Doi pași înainte, unul înapoi“), *Corriere della Sera* („Amintiri despre ziua națională“), *Libération* („Jurnalul celor șapte zile“), *Prospect* („Cele trei Americi“), *The Guardian* („Cum am simțit schimbările Chinei“), *Los Angeles Review of Books* („Patru destine în patru decenii de reformă“). În periodicele unde au fost publicate, mini-eseurile din acest volum au apărut în versiuni editate, adaptate sau prescurtate, ținându-se seama de constrângerile de spațiu, de publicul respectiv etc.

Traducerea în limba română a fost făcută după textele originale în chineză; am adăugat doar note explicative unde am considerat necesar.

Mugur Zlotea
București, 2019

Diversele fațete ale cenzurii

CÂND VORBEȘTI DESPRE CENZURA DIN CHINA, este foarte ușor să-ți imaginezi un sistem rigid și strict, dar de fapt el are mai multe fațete, unele chiar contradictorii. De pildă, poate să existe un roman care să se vândă ca pâinea caldă timp de douăzeci de ani, iar filmul făcut pe baza lui să fie interzis în aceeași perioadă. Deși pare greu de înțeles, este foarte simplu. Cărțile sunt publicate după ce primesc aprobarea directorului editurii; filmele apar pe marele ecran după ce sunt aprobate de funcționarii Departamentului Național de Film. În China există peste cinci sute de edituri, adică peste cinci sute de cenzori; chiar dacă o carte este refuzată de o parte dintre ele, tot are șanse să iasă la o alta. În schimb, de filme se ocupă o singură instituție și, odată cenzurat, un film nu mai are nici cea mai mică șansă să fie difuzat la cinematograf. Cenzura venită din birouri diferite decide destinul diferit al cărților și al filmelor.

Sunt mulți factori care trebuie luați în considerare, dar cel mai important dintre aceștia este profitul.

Editurile chinezești funcționează de multă vreme ca societăți comerciale și trebuie să scoată profit, pentru că nu primesc nici un ban de la stat. Directorul editurii este responsabil de profitabilitatea instituției, așa că cei mai curajoși dintre ei își asumă riscul publicării unei cărți mai delicate din punct de vedere politic, dacă are șanse să se vândă bine. Desigur că există niște limite ale libertății editurilor, de exemplu nu se pune problema publicării vreunui text despre incidentele din Tian'anmen.

Cenzorii de la Departamentul Național de Film nu au obligația să facă profit, ei sunt funcționari publici. Chiar dacă ar interzice toate filmele realizate într-un an, tot nu le-ar afecta salariul, așa că nu își asumă niciodată riscuri politice. Cărțile despre Revoluția Culturală sau cele care critică societatea actuală sunt deja ceva obișnuit, dar rămân un teritoriu interzis pentru film. Majoritatea filmelor din cinematografele chinezești sunt despre artele marțiale, despre viața în palatul imperial, povești de dragoste sau comedii, dar și multe filme americane.

Cenzura programelor de televiziune nu este la fel de strictă. La fel ca directorii de edituri, și directorii posturilor de televiziune trebuie să facă profit și să aibă audiență. Ei decid ce intră pe post și ce nu, deși Departamentul de Propagandă le poate cere să schimbe un anumit program. Televiziunea centrală este cea mai drastic monitorizată, în timp ce televiziunile regionale au mai multă libertate. Cenzura este foarte strictă la programele de știri și

mult mai relaxată în cazul celorlalte, mai ales în ceea ce privește programele sportive.

Ziarele sunt mai puțin cenzurate decât filmele, dar nu sunt la fel de libere ca editurile. Sunt mai atent supravegheate decât cărțile, pentru că Partidul Comunist este foarte vigilent la controlul știrilor – „jurnalistul este vocea partidului“, se spune. Nu sunt la fel de cenzurate ca filmele pentru că și ziarele trebuie să intre pe piață, să facă profit, nici ele nu primesc bani de la stat. Ce poți să faci când vrei profit și vrei să atragi venituri din reclame? Nu poți decât să publici articole care să expună nedreptățile și problemele sociale pentru că acestea sunt pe placul cititorilor.

Ziarul *Săptămânalul de sud*, din provincia Guangdong, publică de ani buni articole critice și expozeuri și a devenit unul dintre cele mai citite ziare din țară. Vânzări mari înseamnă multă publicitate și, odată cu ea, au crescut zdravăn și veniturile editorilor și ale ziariștilor. Tactica ziarului e inteligentă, articolele lor sunt despre problemele din alte provincii – nu se prea ating de Guangdong –, așa că cenzorii din provincie, deși îi mai iau uneori în vizor, de regulă îi lasă în pace. Modelul a început să se răspândească și în celelalte zone, unde ziarele publică articole negative despre alte provincii și pozitive despre provincia lor. Și uite așa guvernul a descoperit că ziarele au devenit tot mai neascultătoare. Înainte, ele erau pe nota de plată a guvernului. Între guvern și ziar existau relații de subordonare politică și economică. După ce ziarele au trebuit să intre pe piață și a dispărut legătura economică, a

șubrețit și cea politică. Fără fundația economică, restul construcției începe să se clatine.

Incidentul din ianuarie 2013, legat de cenzurarea *Săptămânalului de sud*, a fost primul „incident de masă“ din mass-media de după 1949.¹ Un însărcinat cu propaganda parașutat din Beijing în Guangdong a intervenit atât de brutal în procesul editorial, încât a provocat o revoltă în rândul ziaristilor. Angajații *Săptămânalului* au fost sprijiniți, în diverse feluri, de publicațiile din alte provincii, ca să nu mai vorbim de valul imens de simpatie de pe internet. Nu a trecut mult și totul a fost mușamalizat, iar articolele și dezbaterile legate de acest subiect au dispărut din presă și au fost șterse de pe internet, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Ziarul și-a continuat activitatea, iar autoritățile au promis vag că vor relaxa regulile cenzurii, dar au început în secret să se socotească cu cei responsabili pentru această revoltă. Autoritățile au ieșit învingătoare, desigur, dar a fost pentru prima dată când sistemul de cenzură s-a lovit de rezistență fățișă.

La un moment dat am făcut o glumă pe Weibo² și am comparat cenzura filmelor cu controlul siguranței alimentelor. Cineva m-a întrebat amărât: „Sunt o groază de probleme legate de siguranța

1. Protestele civile, planificate sau spontane, cu un număr destul de însemnat de participanți sunt numite în China „incidente de masă“. Anul 1949 este anul fondării Republicii Populare Chineze.

2. Echivalentul chinez al platformei de *social media* Twitter.

alimentelor. Mai există oare vreo soluție?“ I-am răspuns optimist: „Nu-i nevoie decât ca cei însărcinați cu supravegherea siguranței alimentelor să fie la fel de atenți și activi precum cei însărcinați cu cenzura filmelor, să se perfecționeze continuu, să despice firul în patru și chestiunea siguranței alimentelor e rezolvată“. Mesajul meu a fost redistribuit de 12.000 de ori, iar un utilizator a comentat ironic: „Să-i punem pe cei însărcinați cu cenzura filmelor, a ziarelor și cărților să supravegheze siguranța alimentelor, iar pe cei responsabili cu siguranța alimentelor să cenzureze filmele, ziarele și cărțile. Așa, China ar avea și libertate de expresie, și alimente sigure“.

28 februarie 2013

Cărți pentru săraci

ACUM OPT ANI, UN PRIETEN A DESCOPERIT CĂ ultima lui carte, abia publicată, putea fi deja descărcată gratuit de pe internet. Mi-a povestit că a anunțat imediat Administrația Generală de Presă și Publicații, care i-a răspuns cerându-i adresa site-ului de unde se putea obține ilegal cartea sa. A trimis trei adrese dintre cele multe existente și după trei luni a verificat din nou. Cartea era disponibilă în continuare pe toate cele trei site-uri. Anii au trecut și cartea a rămas tot acolo.

Toate cărțile mele pot fi descărcate gratuit de pe internet, chiar și *China în zece cuvinte* este accesibilă online – deși a fost cu neputință să fie publicată la vreo editură de pe continent, a apărut în Taiwan. La fel de răspândite sunt și copiile tipărite. La doar câteva zile după ce mi s-a publicat romanul *Frații*, pe taraba din fața casei mele era deja de vânzare copia-pirat.

Administrația Generală de Presă și Publicații și birourile ei locale sunt cele care administrează

piața publicațiilor, dar nu au dreptul să dea amenzi; cei care aplică legea în cazul încălcării drepturilor de autor sunt echipele de investigatori ale departamentelor de cultură și cei de la securitatea publică. Investigatorii birourilor de cultură acoperă un domeniu foarte larg, de la internet café-uri și sălile de jocuri pe calculator, la cluburi cu muzică și spectacole live și centrele de educație artistică; pentru ei, cărțile contrafăcute sunt ceva minor. Biroul de securitate publică trebuie să facă față nenumăratelor dosare penale și economice, n-au ei timp să se mai ocupe și de încălcarea drepturilor de autor. Este adevărat că mai vezi uneori câte o știre despre acțiunea comună a celor de la departamentul de cultură și biroul de securitate publică, care au distrus un centru de vânzare a copiilor-pirat, dar se întâmplă atât de rar încât nu are nici un efect asupra industriei falsurilor.

După intrarea Chinei în Organizația Mondială a Comerțului, au început să fie investigate tipografiile care scoteau copii ilegale. Dar și aici există o porțiță. În ultimii zece ani și ceva, principalele imprimării din care ies copii-pirat sunt tipografiile închisorilor și cele din vechile zone revoluționare, așa că măsurile care inițial au avut un oarecare efect, acum nu mai au deloc.

Închisorile aparțin de Ministerul Justiției. Accesul în acestea le este interzis investigatorilor departamentelor culturale și nici cei de la securitatea publică nu pot intra după bunul-plac. Tipografiile închisorilor nu sunt penalizate și sunt cele mai